

ÇİZGİ FİLMLERDE YER ALAN ŞİDDET ÖĞELERİNİN İNCELENMESİ¹

Neriman ARAL², Gül KADAN³

Öz

Araştırmada, erken çocukluk döneminde en çok izlenen çizgi filmlerin ve bu çizgi filmlerdeki şiddet öğelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan bağımsız anaokullarında eğitim gören çocuklarla yapılan araştırmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çocukların en çok izledikleri çizgi filmleri belirlemek için uzman görüşü alınarak son şekli verilen "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Çocukların izledikleri çizgi filmler belirlendikten sonra, çizgi filmlerde yer alan şiddet öğelerini belirlemek için kategori ve alt kategorilerden oluşan ve uzman görüşüyle son şekli verilen "İçerik Analiz Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın geçerliliği dış denetleyici, güvenilirliği ise kodlayıcılar arası uyumla ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin sırasıyla "Keloğlan, Pepee, Ege ile Gaga, Niloya, İstanbul Muhafızları" olduğu belirlenmiştir. En çok izlenen çizgi film olarak belirlenen "Keloğlan" çizgi filmi için 2015 Ocak- 2018 Ocak yılları arasında son sezon olarak yayınlanan "Keloğlan Odama Saklandı" bölümünden on beş tanesi rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve "İçerik Analiz Formu" doğrultusunda analizler tamamlanmıştır. Yapılan analiz sonucunda "Keloğlan" çizgi filminde en fazla fiziksel şiddete yönelik öğelere (n=17) yer verildiği ve bunu sırasıyla duygusal (n=12) ve ekonomik (n=2) şiddete yönelik öğelerin izlediği belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak, çizgi filmlerde şiddet öğelerinin olmaması yönünde çaba gösterilmesi, başta ebeveynler olmak üzere tüm toplumun bu konuda gereken hassasiyeti göstermeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Erken çocukluk dönemi, Çizgi film, Fiziksel şiddet, Duygusal şiddet, Ekonomik şiddet.

¹ Bu makale 23- 25 Mart 2018 tarihinde Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, aralneriman@gmail.com, ORCID No: 0000-0001-9223-2797.

³ Öğr. Gör. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, gulkadan@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-1430-8714.

Makale gönderilme tarihi: 22 Ekim 2018. Makale kabul tarihi: 8 Nisan 2019.

Makale türü: Araştırma Makalesi

INVESTIGATION OF VIOLENCE ITEMS IN CARTOON FILMS

Neriman ARAL, Gül KADAN

Abstract

The aim of the study is to determine the most watched cartoons in early childhood and determination of violence items in these cartoons. Cankiri Provincial Directorate of National Education in kindergartens that are connected to the research conducted with children who are studying qualitative research method was used. To determine the most watched children's cartoons, given their expert opinion on the final shape of "Semi-Structured Interview Form" was used. After the cartoons watched by the children were identified, a "Content Analysis Form" consisting of categories and subcategories was used to determine the violence items contained in cartoons. The validity of the external controller of the study, compliance was measured from the reliability encoders. As a result of the research, it was determined that the most watched cartoons of the children are "Keloğlan,Pepee, Ege and Gaga, Niloya, İstanbul Muhafızları". For the "Keloğlan" cartoon, which is the most watched cartoon, fifteen of them were selected by random sampling method from the section "Keloğlan Odama Saklandı" which was published as last season January 2015- January 2018, and the analyzes were completed in accordance with the "Content Analysis Form". It was determined that items for physical violence (n=17) were included in the "Keloğlan" cartoons as a result of the analysis, followed by items for emotional (n=12) and economic (n=2) violence respectively. Based on the results obtained from the research, it can be suggested that efforts should be made not to have violence items in cartoons, and that the whole society, especially parents, should show the necessary sensitivity to this issue.

Keywords: Violence, Early childhood period, Cartoon, Physical violence, Emotional violence, Economic violence.

Giriş

Toplumumuzda şiddet her geçen gün artan ve pek çok kesimi etkileyebilen sosyolojik bir olgudur. İnsanları ve dolayısıyla toplumu derinden etkileyen şiddet, karşıdaki kişinin canına ya da malına zarar verici eylemlerde bulunmak, yaralamak, öldürmek amacıyla güç kullanımını ifade etmektedir (Kaminer vd., 2013; Özerkmen, 2012). Üstelik şiddet sadece fiziksel değil, pek çok farklı bileşenden meydana gelmektedir. Bu bileşenler cinsel şiddet, psikolojik şiddet, yoksunluk ve ihmaldir (Harcar vd., 2008). Fiziksel şiddet kapsamına, ölümle sonuçlanan şiddet, bedensel şiddet girmektedir. Cinsel şiddet, karşıdaki kişiye cinsel yönden uygulanan şiddeti, ekonomik şiddet ise kişinin gelir durumunu ilgilendiren alım gücünü düşüren etkenleri içermektedir. Hangi tür olursa olsun şiddet, bireyin üzerinde derin izler bırakabilmektedir (Ching vd., 2017; Kaminer vd., 2013; Özerkmen, 2012; Zweig vd., 2016). Özellikle bu derin izler savunmasız durumda olan kadınlar ve çocuklar için daha da sarsıcı olabilmektedir (Ching vd., 2017; Harcar vd., 2008; Kaminer vd. 2013; Kidanto vd., 2017; Yaşar ve Paksoy, 2011). Özellikle çocuklar gelişim alanlarındaki olgunlaşmamışlıkla bu tip olaylardan daha fazla etkilenme potansiyellerine de sahiptirler.

Yapılan araştırmalar, erken çocukluk döneminin insan hayatında oldukça önemli bir yere sahip olduğunu, bu dönemde kazanılacak tüm davranışların ve alışkanlıkların ise hayat boyunca sahip olunacak davranış ve alışkanlıkların öncülleri olduğunu ve gelecek nesillere aktarılma potansiyellerine sahip olduğunu göstermektedir (Aral vd., 2002; Georgiadis vd., 2017; Schaik ve Hunnius, 2016; Tunçeli ve Zembat, 2017; Yavuzer, 2006). Üstelik erken çocukluk dönemi sadece kazanılacak davranışlar açısından değil, aynı zamanda gelişimin hızlı olmasından dolayı da hayati öneme sahiptir. Özellikle iki yaşına kadar olan süreç, bebeğin tüm gelişim alanlarında hızlı ilerlemelerin yaşandığı altın bir dönemdir. Bebeğin bu dönemde beyin sinapsları arasındaki bağlantılar gelişmekte ve miyelinleşme artmakta, tüm bu özellikler ise öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Ancak sayılanların gerçekleşebilmesi için bebeğin etrafından uyarıların alması ve tepkide bulunması gerekmektedir (Heckmen, 2007). Öğrenmede oldukça önemli olan miyelinleşme iki yaşından sonra artmaktadır (Ceylan, 2017). Bebekte yine bu dönemde konuşmak için gereken dil yapılarının oluştuğu da görülmekte (Yıldız- Bıçakçı ve Aral, 2017) ve bebek ebeveynleri başta olmak üzere etrafında bulunanlarla karşılıklı diyaloga girme çabasında bulunmaktadır (Fazlıoğlu, 2017).

İki yaşından sonra çocukta gelişim hızlı bir şekilde devam etse de bir önceki döneme göre nispeten yavaşlamıştır (Ceylan, 2017). Ancak her ne kadar gelişim yavaşlamış olsa da insan hayatındaki en hızlı gelişim de bu dönemde

gerçekleşmektedir (Aral ve Baran, 2011; Senemoğlu, 2013). İki ile yedi yaş döneminde çocukta hayal ile gerçeği birbirinden ayırmada sorunlar görülmektedir. Çocuklar hayallerinde olan herhangi bir şeyi gerçek olarak değerlendirebilmektedirler (Aral ve Baran, 2011). Bu dönemdeki çocuklar oldukça hassastır ve etraflarındaki her şey onları etkileyebilmektedir (Başdaş ve Akar- Vural, 2017; Durualp ve Aral, 2010; Öztuğ ve Çiner, 2018; Tekin, 2016; Uyanık ve Kandır, 2010). Özellikle kitle iletişim araçları bu bağlamda çocuklar üzerinde daha fazla etki bırakma potansiyeline sahiptir.

Yapılan araştırmalar, çocukların çizgi filmleri severek izlediklerini göstermektedir (Cesur ve Paker, 2007; Habib ve Solimon, 2015; Mukherjee vd., 2014). Çizgi filmleri çocukların çok fazla izlemek istemesinin altında verilen olağanüstü ses ve görüntü efektleri sonucunda çok kısa süre içinde etkisi altına alma yattığı gibi (Cesur ve Paker, 2007; Çakıral, 2016; İnanlı, 2009; Saracho ve Spodek, 2008), aynı zamanda program yapımcılarının çocukların masumluğunu kullanarak program yapmaları da yatmaktadır (Güven, 2015; İçin-Akçalı, 2015; Yetim ve Yetim, 2008). Ancak çocukların severek izledikleri bu çizgi filmlere bakıldığında şiddet ve saldırganlık gibi öğelere oldukça fazla yer verildiği de görülmektedir. Çizgi filmlerde kötüler ve iyiler sürekli bir kavganın içinde yer almakta, kötülerin cezalandırılması için şiddet kullanılmaktadır. Bu tip sahneler sıklıkla maruz kalan okul öncesi dönem çocukları, bilişsel gelişimlerdeki olgunlaşmamışlıkla bu sahneleri gerçek olarak görüp değerlendirmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının hayal güçlerinin fazla olması ve hayal ile gerçeği ayıramamaları (Aral ve Baran, 2011; Fazlıoğlu, 2017; Huang ve Myoung- Joe, 2010; Senemoğlu, 2013) sonucunda şiddet sahnelerinden etkilenmekte ve bu davranışları içselleştirebilmektedirler (Habib ve Solimon, 2015; Rashid, 2015). Ayrıca çizgi filmlerde yer verilen bu tip sahneler çocuklarda başta itaatsizlik olmak üzere saldırgan kişilik özelliklerinin gelişmesine de neden olabilmektedir (İşsever, 2008; Wideman vd., 2015; Yağlı, 2013).

Yapılan araştırmalarda çizgi filmlerde yer verilen şiddet öğelerini çocukların günlük hayatlarına aktararak, akranlarına ve yetişkinlere yönelttikleri bulunmuştur (Browne ve Hamilton- Giachritsis, 2005; Blumberg vd., 2008; Ertürk ve Gül, 2006; Morgan, 1981; Yavuzer, 2006). Dahası çocuğun erken dönemde edindiği bu istenmeyen yöndeki davranışlar kişilik özelliği haline gelerek, yeni nesillere aktarılabilen ve çocuk ebeveyn olduğunda kendi çocuğuna da şiddet uygulayabilmektedir (Durmuşoğlu- Saltalı, 2015; Kyu ve Kanai, 2005; Wolfe vd., 2003). Böylece şiddet bir kısır döngü haline gelerek nesiller boyunca devam edebilmektedir. Bu tip durumların önlenmesi ise erken dönemlerden itibaren çocuklarda şiddeti önlemek ve şiddet davranışlarını ortaya çıkmadan yok etmekle mümkün olacaktır. Bu durumun önlenmesinde ebeveynlere, öğretmenlere büyük roller düşse de çocukların en çok sevdikleri ve izledikleri çizgi filmlerde de şiddet öğelerinin belirlenmesi

önem taşımaktadır (Atik ve Ebren, 2015; Özen ve Kartelli, 2017; Tomlinson vd., 2017).

Çizgi filmlerde şiddet öğelerinden fiziksel şiddete yönelik öğelerin varlığı (Ayrancı vd., 2004; Blumberg vd., 2008; Kirsh, 2006; Korth Butler, 2012; Özen ve Kartelli, 2017; Temel, Akgün- Kostak ve Çelikkalp, 2014; Yıldız, 2016; Zorlu, 2016) ve duygusal şiddete yönelik öğelerin varlığı (Ayrancı vd., 2004; Carr ve Lutjemmeier, 2005; Özen ve Kartelli, 2017; Temel, Akgün- Kostak ve Çelikkalp, 2014; Yıldız, 2016) nın belirlenmesi yönünde araştırmalara rastlanmıştır. Ancak şiddetin sadece fiziksel ve duygusal bileşenlerden ibaret olmadığı düşünüldüğünde, çizgi filmlerde yer alan şiddet öğelerinin bütün olarak belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada, çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin ne olduğunu belirlemek ve belirlenen çizgi filmlerde şiddet öğelerine ne oranda yer verildiğini saptamak araştırmanın amacını oluşturmuştur.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Creswell (2017) e göre durum çalışması, değerlendirme süreçleri gibi pek çok alanda kullanılabilen, bir durumun, bir programın derinlemesine incelenmesini ifade etmektedir. Araştırmada da çizgi filmlerde yer alan şiddet kavramlarını incelemek amacıyla durum çalışması yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada çocukların en çok izledikleri çizgi filmleri belirlemek amacıyla Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan bağımsız anaokullarında 2016-2017 yılında eğitim gören ailesi orta sosyoekonomik gelir düzeyine sahip olan okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışılmıştır. Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ve gönüllülük esasına göre üç bağımsız anaokulundan 40 çocukla çalışılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların %53,8'inin erkek, %46,2'sinin kız, %51,3'ünün beş yaşında olduğu, %59'unun annesinin, %53,8'inin babasının lise mezunu olduğu ve %56,4'ünün günde üç- dört saat televizyon izlediği belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla "Genel Bilgi Formu" ve en çok izlenen çizgi filmleri belirlemek içinde "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Çocukların cinsiyet, yaş, anne-baba öğrenim durumu ve günde kaç saat televizyon izlediklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen formdur.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin ne olduğunu belirlemek amacıyla oluşturulan ve alanında uzman öğretim üyelerinin (Çocuk Gelişim alanında 1 Profesör, 1 Yardımcı Doçent, Ölçme ve Değerlendirme alanında 1 Profesör, 1 Doçent) görüşleri ile son şekli verilen formdur. Formda, “En çok sevdiğin çizgi film hangisi?” “Bu çizgi filmi ne zaman seyrediyorsun?” “Her zaman seyrediyor musun?” gibi sorular bulunmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada gerekli olan etik izinler alındıktan sonra, okullara gidilerek okul yönetici ve öğretmenlerine araştırmanın amacı anlatılarak gerekli olan sözel izinler de alınmıştır. Sınıflara gidilerek çocuklarla tanışılmış, çocuklarla bir gün vakit geçirilerek güvenleri kazanılmış ve sonrasında da sorular, araştırmacı tarafından birebir çocuklara uygulanmıştır. Çocukların seyrettiklerini ifade ettikleri çizgi filmlerde, akranlarından etkilenip etkilenmediklerini belirlemek için anne-baba ve öğretmenlerinden de teyit alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde kategori ve alt kategoriler oluşturularak uzman (Çocuk Gelişimi alanında 1 Profesör, 1 Yardımcı Doçent, Ölçme ve Değerlendirme alanında 1 Profesör, 1 Doçent) görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşünden sonra forma son şekli verilmiş ve analiz içerik analiz formu doğrultusunda yapılmıştır. Çizgi filmlerin belirlenmesi için çocukların verdikleri cevaplar esas alınarak, çizgi filmlerin ağırlıklı sıra ortalaması bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin ağırlıklı sıra ortalamasına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Çocukların En Çok İzledikleri Çizgi Filmlerin Ağırlıklı Sıra Ortalamaları

Çizgi Filmler	Ağırlıklı sıra ortalamaları
Keloğlan	183
Pepee	163
Ege ile Gaga	150
Niloya	128
İstanbul Muhafızları	128

Çocukların verdikleri ve anne-baba ve öğretmenlerinden alınan cevaplara göre en fazla TRT Çocuk kanalını izledikleri ve TRT Çocuk kanalında da tabloda görülen filmleri izledikleri belirlenmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin sırasıyla “Keloğlan, Pepee, Ege ile Gaga, Niloya ve İstanbul Muhafızları” olduğu belirlenmiştir. Analizde en çok izlenen çizgi film olan “Keloğlan” çizgi filminin son sezonu olan “Keloğlan Odama Saklandı” bölümünden 2015 Ocak- 2018 Ocak yılları arasında yayınlanan on beş çizgi film tesadüfi örnekleme yöntemiyle analize dahil edilmiştir. Araştırmanın geçerliliği için dış denetleyici, güvenilirliği için kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Bu kapsamda çizgi filmlerden seçilenler araştırmacılar tarafından izlenmiştir. Çizgi filmlerin bir bölümü 10 dakika sürmektedir. Kodlayıcılar arası uyum %85 olarak bulunmuştur. Çizgi filmlerin analizinde kullanılan içerik analiz formuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2. İçerik Analiz Formu

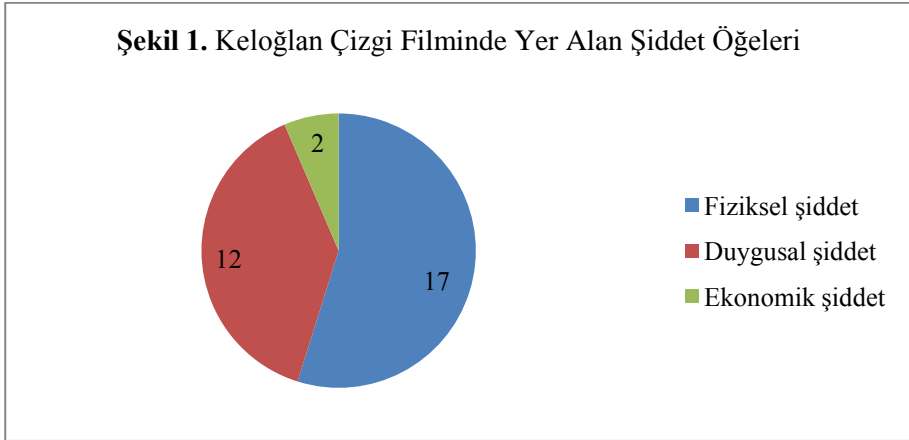
Kategoriler	Alt kategoriler
Fiziksel Şiddet	Tokat, tekme, yumruk atmak Sarsmak, hırpalamak Boğaz sıkmak Bağlamak Saç çekmek
Psikolojik (Duygusal) Şiddet	Bağırarak Korkutmak Hakaret etmek Tehdit etmek
Ekonomik Şiddet	Çocuğun çalıştırılması Harçlık vermemek Kısıtlı para vermek

Tablo 2’de içerik analiz formunda yer alan kategori ve alt kategoriler görülmektedir. Tabloya göre, fiziksel şiddet kategorisinin alt kategorisinde, tokat, tekme, yumruk atmak, sarsmak, hırpalamak, boğaz sıkmak, bağlamak ve saç çekmek davranışları yer alırken, psikolojik (duygusal) şiddet kategorisinin alt kategorisinde bağırarak, korkutmak, hakaret etmek ve tehdit etmek davranışları yer almaktadır. Ekonomik şiddet kategorisinin alt kategorisinde ise, çocuğun çalıştırılması, harçlık vermemek ve kısıtlı para vermek alt kategorileri yer almaktadır.

Bulgular

Çocukların en çok izledikleri çizgi filmleri belirlemek ve belirlenen bu çizgi filmlerde şiddet öğelerinin ne oranda yer aldığını saptamak amacıyla yapılan araştırma sonucunda, çocukların en çok “Keloğlan” çizgi filmini seyrettikleri belirlenmiştir. Keloğlan çizgi filmi 2011 yılında yayınlanmaya başlanan Türk yapımı bir çizgi filmidir. Keloğlan çizgi filminin ilk sezonu “Bir varmış, Bir yokmuş (2011-2013)”, ikinci sezonu “Keloğlan Masalları (2013- 2014)” ve son sezonu “Keloğlan Odama Saklandı (2014- 2018)” dan oluşmaktadır. Araştırmada “Keloğlan Odama Saklandı” sezonundan on beş çizgi film tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçilerek analizler tamamlanmıştır.

Araştırma sonucunda, “Keloğlan” çizgi filminde fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddete yönelik öğelere rastlanmıştır. İzlenen Keloğlan çizgi filmlerinin tamamında yer alan şiddet öğelerine yönelik dağılımlar şekilde sunulmaktadır.

Şekle göre “Keloğlan” çizgi filminde en fazla fiziksel şiddete (n=17) rastlanılmış, fiziksel şiddeti sırasıyla duygusal şiddet (n=12) ve ekonomik şiddet (n=2) izlemiştir.

Aşağıda “Keloğlan” çizgi filminde rastlanan şiddet öğelerine yönelik örnekler sunulmuştur:

“Keloğlan Laboratuvar’da” bölümünün 4. ve 11. Dakikalarında duygusal şiddete rastlanmıştır.

4. dakika

Huysuz: - “Uzun! Çabuk aşağıya gel. Nasılsa aşağı ineceksin. O zaman görürsün”

11. dakika

Çocuklar Bilgecan Dedeyi uzun arayışlarla bulurlar.

Çocuklar: *“Bilgecan Dede... Sonunda seni bulduk. Yaşasın!”*

Bilgecan Dede: *“Üzgünüm çocuklar, gitmem gerek.”*

Çocuklar: *“Ama Bilgecan Dede sana çok ihtiyacımız var. Ne olur bizi yine bırakma”*

“Keloğlan Alışveriş Merkezinde” bölümünün 7. Dakika 23. Saniyesi, “Minik Kuş” bölümünün 7. Dakika 4. Saniyesinde fiziksel şiddete rastlanmıştır.

“Keloğlan Alışveriş Merkezinde” 7. Dakika 23. Saniye

Çocuk: *“Sen şimdi görürsün!”*(diyerek Kara’ya vurmaya başlar)

Kara: *“Aynı boyda olacaktık ki sen görürdün o zaman.”*

“Minik Kuş” 7. Dakika 4. Saniyesinde,

Dev Karaya: *“Boyuna bakmadan bana karşı gelirsin ha! Şimdi de konuş da görelim”*(Dev, Kara’yı avucunun içinde sıkmaya başlar ve Kara nefes alamaz hale gelir)

“Keloğlan Alışveriş Merkezi”nde bölümünün 7. Dakika 50. Saniyesinde ekonomik şiddete rastlanmıştır.

Çocuk: *“Senin sayende çok para kazanacağım”*

Tartışma

Çocukların en çok izledikleri çizgi filmleri ve bu çizgi filmlerde rastlanan şiddet öğelerini belirlemek amacıyla yapılan araştırma sonucunda, çocukların en çok “Keloğlan” çizgi filmini izledikleri, bu çizgi filmi sırasıyla “Pepee, Ege ile Gaga, Niloya, İstanbul Muhafızları”nın izlediği belirlenmiştir. “Keloğlan” çizgi filminde en fazla fiziksel şiddete yönelik öğelere rastlanırken, bunu sırasıyla duygusal ve ekonomik şiddetin izlediği belirlenmiştir.

Çocukların en fazla izledikleri televizyon/internet yayınlarının başında çizgi filmlerin gelmesini, çocukları etkilemek için yapımcıların görsel ve ses etkilerini olağanüstü bir biçimde vermelerine (Cesur ve Paker, 2007; Çakıral, 2016; İnanlı, 2009; Saracho ve Spodek, 2008) bağlayarak açıklamak mümkündür. Çocuklar, bu olağanüstü ses ve görüntü etkilerinden etkilenerek çizgi filmleri çok fazla seyredabilmektedir. Nitekim okul öncesi çocuklarının en fazla izledikleri programları belirlemek amacıyla yapılan araştırmalar sonucunda da çocukların en fazla çizgi film izledikleri bulunmuştur (Işık, 2007; Öztürk- Samur, Durak- Demirhan, Soydan ve Önkol, 2014; Serhatlıoğlu, 2006; Turam, 1996; Yurtsever-Kılıçgün, 2015). Yapılan literatür taramasında belirtilen çizgi filmlerden Pepee’nin okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi (Hamarat, Işıtan, Özcan ve Karaşahin, 2015),

toplumsal cinsiyet eşitliğini ne oranda yansıttığının belirlenmesi (Kalaycı, 2015), kültürel ve yerel değerlerin aktarımının belirlenmesi (Eşitti, 2016), söz varlığı üzerinde etkisinin olup olmadığının incelenmesi (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011); Niloya çizgi filminin değerlere yer verme açısından incelenmesi (Karakuş, 2015); Keloğlan çizgi filminin ise geleneksel değerlerin incelenmesi (Ayan ve Baş, 2015; Bayraktar, 2014; Kaba, 2014) amacıyla yapılan araştırmalara rastlanmıştır.

Fiziksel şiddet, şiddet türleri içinde en sık rastlanan şiddet türüdür. Bunda pek çok etken olmakla beraber, özellikle Türk toplumunda ebeveynlerin çocuklarını disipline etme aracı olarak dayak, tokat vb. gibi yöntemleri kullanması gelmektedir. Bilindiği gibi ataerkil bir yapıya sahip olan Türk toplumunda ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri ve istedikleri mutlak itaattir. Bunu gerçekleştirebilmek için birtakım yöntem ve tekniklere başvurmadan geri kalmamaktadırlar. Ki bu yöntem ve tekniklerin başında ise çocuklara fiziksel yönden şiddet uygulamak gelmektedir. Üstelik sadece Türk toplumunda değil, çocuklarından mutlak itaat bekleyen diğer toplumlarda da benzer davranış örüntüleri sıklıkla görülmektedir (Fan ve Zhang, 2014; Sümer vd., 2010; Yavuzer, 2011). Bu tip bir tutum ise zamanla tüm topluma genellenerek, adeta bir alışkanlık haline gelebilmektedir. Elbette bu durumun çizgi filmlerde görülmesi de bu nedenle beklenilir bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çizgi filmler bulunduğu toplumun özelliklerini bünyesinde barındırarak izleyicilerin dikkat ve ilgisini çekebilmektedir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011). Çizgi filmlerde şiddet öğelerinin bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda da araştırma bulgularına benzer şekilde çizgi filmlerde fiziksel şiddete yönelik unsurların olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Blumberg vd., 2008; Kirsh, 2006; Özen ve Kartelli, 2017; Yıldız, 2016). Araştırma sonucunda şiddet türleri içinde en fazla rastlanılan şiddet türü fiziksel şiddet olmuştur. Bu bulguyu destekleyen çalışmalarda da çizgi filmlerde diğer şiddet türleri yer alsa da en fazla fiziksel şiddete yönelik öğelerin olduğu bulunmuştur (Ayrancı vd., 2004; Kort Butler, 2012; Temel, Akgün- Kostak ve Çelikkalp, 2014).

Araştırma sonucunda elde edilen diğer bulgu ise duygusal şiddetin ikinci sırada gelmesidir. Duygusal şiddet bilindiği gibi, karşıdaki kişinin benlik duygusuna zarar vererek, kişinin kendini kötü hissetmesine neden olan şiddet türüdür (Özen ve Kartelli, 2017). Bu şiddet türüne, ebeveynlerin ya da çocuktan yaşça büyük olan yetişkinlerin çocukların yapmış olduğu istenmeyen bir davranış karşısında çocuğu aşağılamaları örnek olarak verilebilir. Aslında ebeveynlerin ya da yetişkinlerin bu davranışlarının altında çocuğun olumsuz davranışını düzeltme isteği, çocuklarının daha çok

çalışarak başarılı olması arzu ve emelleri yatmaktadır (Senemoğlu, 2013). Ancak yapılan uygulamalar hatalıdır ve duygusal şiddet kapsamında ele alınmaktadır. Bu tip durumlara çizgi filmlerde rastlanmasını ise, tıpkı fiziksel şiddette olduğu gibi çizgi filmlerin toplumdan beslenmesine bağlayarak açıklamak mümkün görülmektedir (Oruç, Tecim ve Öztürek, 2011). Çizgi filmlerde duygusal şiddete yer verilip verilmediğini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda da, çizgi filmlerde yüksek oranda duygusal şiddete yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır (Carr ve Lutjemmeier, 2005; Özen ve Kartelli, 2017; Yıldız, 2016). Araştırma sonucunda duygusal şiddet çizgi filmde, terk etme ve ihtiyacı olmasına rağmen bırakma şeklinde verilmiştir. Bu bulguya benzer şekilde Temel vd. (2014) ve Ayrancı vd. (2004) çalışmalarında fiziksel şiddet kadar olmasa da çizgi filmlerde sözel ve ruhsal şiddet (tehdit, azarlama, korkutma, mahrum bırakma) unsurlarının varlığını tespit etmişlerdir ki bu durumda araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda en az yoğunlukta olsa da çizgi filmlerde rastlanılan diğer şiddet türünün ekonomik şiddet olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türk toplumunda ekonomik şiddetin en önemli nedeninin yoksulluk olduğu bilinmektedir (Aral vd., 2016). Bilindiği gibi ekonomik şiddet, kişinin gelir durumuyla yakından ilgili olarak alım gücünü etkileyen faktörlerdir (Özerkmen, 2012). Ailelerin yoksulluk içinde bulunması çocukları derinden etkileyebilmektedir. Yoksul olan ailelerin çocukları çok erken yaşlarda çalışma hayatına girebilmektedir. Çocukların çalışma hayatına girmesi ve bu çalışma hayatında emeğinden uygun olmayan şekilde yararlanılması ise ekonomik şiddet kavramı içinde yer almaktadır (Baş vd., 2017). Keloğlan çizgi filminde ekonomik şiddete yer verilmiş olmasını, bu konuda bir farkındalık yaratmak düşüncesi ile açıklamak mümkündür. Çünkü çizgi filmlerin olumlu özelliklerinden biri çocukları eğitmektir. Eğlendirerek gerçekleştirilen bu eğitici vasıfla çocukların dikkatleri çekilmekte ve çocuklar pek çok kavramın farkında olabilmektedirler (Banchanhattakit vd., 2015; Dalacosta vd., 2009; İvrendi ve Özdemir, 2010; Yurtsever- Kılıçgün, 2015; Zhang, 2012). Çocukların çalışma ve para kazanmak için yaptıkları, istedik olmayan şekilde yer verilen Keloğlan çizgi filmindeki bu tip sahnelerle çocukları bu konuda eğitmenin amaçlandığı düşünülmektedir. Çünkü günümüzde çocuklar aile ekonomisine katkı sağlamak için çalıştırılabilen, ya da çocuk gücünden yararlanılabilmekte, bu durum ise en temel çocuk haklarının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir (Yıldız, 2007). Çocukların en çok sevdikleri ve izledikleri çizgi filmlerde çocukların bu yönde bilinçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Keloğlan çizgi filminde yer alan ekonomik şiddet sahnesinde kahramanların acı çektikleri gösterilmektedir. Bu durumda da çocukların dikkatlerinin bu

yönde toplanacağı ve aynı zamanda çocukların çalıştırılmaması konusunda farkındalık kazanarak ileriye de bir yatırım olabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Yapılan literatür taramasında çizgi filmlerde ekonomik şiddet öğelerinin bulunup bulunmadığına yönelik araştırma sonuçlarına rastlanılmamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin ne olduğunu belirlemek ve bu çizgi filmlerde yer alan şiddet öğelerini saptamak amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin sırasıyla “Keloğlan, Pepee, Ege ile Gaga, Niloya, İstanbul Muhafızları” olduğu belirlenmiştir. En çok izlenen çizgi film olan “Keloğlan” çizgi filminde ise en fazla fiziksel şiddete ait öğelerin yer aldığı, fiziksel şiddeti duygusal şiddet ve ekonomik şiddetin izlediği saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Çocukların çok erken yaşlardan itibaren çizgi filmlerin etkisi altında kaldığı göz önüne alınmalı ve çizgi filmlerde fiziksel şiddete yönelik öğelere yer verilmemesi konusunda tüm toplum bilinçli ve ortak hareket etmelidir.
- Çocuğun çizgi filmlerde görmüş olduğu duygusal şiddet öğelerini uygulamaması için bu tip öğelere yer verilmemelidir.
- Ekonomik şiddet özellikle son yıllarda oldukça fazla yaşanan ve tüm toplumun etkilendiği bir şiddet türü olmasına rağmen bu konuda yapılmış araştırmalara rastlanılmamıştır. Çizgi filmlerdeki ekonomik şiddet öğelerinin derinlemesine araştırılarak, gerekli önlemlerin alınmasına yönelik araştırmalar yürütülmelidir.
- Aileler başta olmak üzere eğitimciler, program yapıcı ve yönetmenleri ve tüm toplumun çizgi film üzerinde ortak görüş noktasında olması ve bu görüş noktalarının çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olması yönünde çalışmaların planlanması ve yürütülmesi önerilebilir.

Kaynaklar

Aral, N., Kandır, A. & Can-Yaşar, M. (2002). *Okul öncesi eğitimde okul öncesi eğitim programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Aral, N. & Baran, G. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Aral, N., Özdoğan-Özbal, E., Gürsoy, F., Çetin-Sultanoğlu, S., Aydos, S., Tosun, S., Karaarslan, T. & Kadan, G. (2016). Poverty definitions

- through children's eyes. *Journal of Current Researches on Health Sector*, 6(1), 39-50.
- Atik, A. & Ebrin, Ö. (2015). Çizgi filmlerde sempatik şiddet olgusu TRT çocuk televizyonu örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, 8, 99-114.
- Ayan, S. & Baş, B. (2015). Çizgi filmlerdeki söz varlığıyla ilkökul öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 84-99.
- Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N. & Günay, Y. (2004). Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 133-140.
- Banchanhottakit, P., Duangsong, R., Muangsom, N., Kamsong, T. & Phanguwan, K. (2015). Effectiveness of brain-based learning and animated cartoons for enhancing healthy habits among school children in Khankaen, Thailand., *Asia-Pacific Journal of Public Health*, 27(2), 2028-2039.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, H.İ. & Baş, İ. (2017). Göç eden ailelerin sosyokültürel ve ekonomik değişiminin kadın ve çocuk yaşamına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1680-1693.
- Başdaş, F. & Akar- Vural, R. (2017). Drama temelli dijital hikaye anlatıcılığı programının 6 yaş çocuklarının bazı sosyal becerilerinin gelişimine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 1-30.
- Bayraktar, Z. (2014). Geleneğin güncellenmesi bağlamında masaldan çizgi filme Keloğlan tipi üzerine. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49(49), 19-51.
- Blumberg, F.C., Bierwith, K.P. & Schwartz, A.J. (2008). Does cartoon violence beget aggressive behavior in real life? An opposing view. *Early Childhood Educational Journal*, 36, 101-104.
- Browne, K.D. & Hamilton- Giachritsis, C. (2005). The influence of violent media on children and adolescents: A public health approach. *The Lancet*, 365, 702-710.
- Carr, M.B. & Lutjemeier, J.A. (2005). The relation of facial effect recognition and empathy to delinquency in youth offenders. *Adolescence*, 40(159), 601-619.

- Cesur, S. & Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların televizyon programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6,107-108.
- Ceylan, R. (2017). Fiziksel gelişim. N. Aral & T. Duman (Ed.). *Eğitim psikolojisi*. İçinde (s. 56-73). Ankara: Pegem Akademi.
- Ching, H., Daffern, M. & Thomas, S. (2017). A comparison of offending trajectories in violent youth according to violence type. *Criminal Behavior and Mental Health*, 27,8-14.
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma deseni*. S.B. Demir (Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakıral, M. (2016). *Televizyon kısılcacında çocuk ve subliminal mesajlar*. İstanbul: Ferfir Yayınları.
- Dalocosta, K., Kamariotaki-Paparrigopoulou, M., Palyvas, J.A. & Spyrellis, N. (2009). Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education. *Computers&Education*, 52(4),741-748.
- Durualp, E. & Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 160-172.
- Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2015). *Aile refahı ve koruma*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Ertürk, Y.D. & Gül, A.A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin: Medya okuryazarı olun*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Cailou ve Pepe örneği. *Karadeniz*, 32,125-144.
- Fan, J. & Zhang, L. (2014). The role of perceived parenting styles in thinking styles. *Learning and Individual Differences*, 32,204-211.
- Fazlıoğlu, Y. (2017). Sosyal gelişim. N. Aral & T. Duman (Ed.) *Eğitim Psikolojisi*. İçinde (s. 154-172). Ankara: Pegem Akademi.
- Georgiadis, A., Benny, L., Duc-Thuc, L., Galab, S., Reddy, P. & Woldehanna, T. (2017). Grow the recovery and faltering through early adolescence in low and middle income countries: determinants and implications for cognitive development. *Social Science & Medicine*, 179,81-90.
- Güven, S. (2015). *Medyada çocuk ve toplumsal dönüşüm*. Ankara: Orient Yayınları.

- Habib, K. & Solimon, T. (2015). Cartoons' effect in changing children mental response and behavior. *Journal of Social Sciences*, 2015(3), 248-264.
- Hamarat, D., Işıtan, S., Özcan, A. ve Karaşahin, H. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Caillou ve Sünger Bob örneği. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 18(33),75-92.
- Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O. & Budak, G. (2008). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye'de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4),51-70.
- Heckmen, J. J. (2007). The economics, technology and neurosciences of human capability formation. *PNAS*, 14(33), 13250-13255.
- Huang, F. & Myoung-Joe, L. (2010). Dynamic treatment effect analysis of TV effects on child cognitive development. *Journal of Applied Econometrics*, 25,392-419.
- İçin-Akçalı, S. (2015). Tüketim toplumunda çocukluğun yitirilişi. S. İçin-Akçalı (Ed.). *Çocuk ve medya İçinde* (S. 1-13). Ankara: Nobel Yayınları.
- Inanlı, M.S. (2009). *Televizyondaki çocuk programlarının beş- altı yaş çocukları için sözel şiddet ve antisosyal sözcükler içerme durumunun incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, M. (2007). *Televizyon ve çocuk*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- İşsever, M.S. (2008). *Çizgi filmlerdeki şiddetin ilkökul öğrencileri ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- İvrendi, A. & Özdemir, A.A. (2010). Mothers'evaluation of cartoons' influence on earlychildhoodchildren. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2),2561-2566.
- Kaba, F. (2014). Çizgi filmlerde grafik ifade ve konu açısından kültürel etkiler: Türk çizgi film örnekleri. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 163-181.
- Kalaycı, N. (2011). Analyses of the cartoon series from a gender equality perspectives: Pepee. *Education and Science*, 40, 243-270.
- Kaminer, D.,Hardy, A., Heath, K., Masdell, J. &Bawa, U. (2013). Gender patterns in the contribution of different types of violence to posttraumatic stress symptoms among South African Urban youth.*Child AbuseNeglect*, 37,320-330.

- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitime katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277.
- Kidanto, H.L., MGoya, A.H. & Essen, B. (2017). Intimate partner violence among HIV infected and uninfected pregnant women delivering at a national hospital in Tanzania: Using a Modified Screening Tool. *Tanzania Journal of Health Research*, 19(3),1-9.
- Kirsh, S.J. (2006). Cartoon violence and aggression in youth. *Aggression and Violent Behavior*, 11,547-557.
- Kort Butler, L. A. (2012). Rotten, ville and depraved: Depictions of criminality in superhere cartoons. *Deviant Behavior*, 33(7), 566-581.
- Kyu, N. & Karai, A. (2005). Prevalence, antecedent causes and consequences of domestic violence in Myanmar. *Asian Journal of Social Psychology*, 8, 244-271.
- Morgan, T. C. (1981). *Psikolojiye giriş*. H. Arıcı, İ. Savaşır &O. İmamoğlu (Çev.) Ankara: Hacettepe Yayınları.
- Mukherjee, S.B., Gupa, Y. & Aneja, S. (2014). Study of television viewing habits in children. *The Indian Journal of Pediatrics*, 81(11),1221-1224.
- Oruç, C., Tecim, E. & Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol-modellik ve çizgi filmler. *EKEV Akademi Dergisi*, 15(48), 303-319.
- Özen, Ö. & Kartelli, F. (2017). Türkiye’de yayın yapan çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 27,81-93.
- Özerkmen, N. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28,1-19.
- Öztuğ, K.E. & Çiner, M. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı drama yöntemi ile kurgulanan sosyal beceri eğitiminin değerlendirilmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 414- 428.
- Öztürk- Samur, A., Durak-Demirhan, T., Soydan, S. ve Önkol, L. (2014). Pepe çizgi filminin ebeveyn- öğretmen ve çocuk gözüyle değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26),151-166.
- Rashid, A. (2015). Impact of television cartoon channels on children in India. *Journal of Indian Research*, 3(2),64-72.

- Saracho, O.N. & Spodek, B. (2008). A future research agenda for early childhood science and technology. O. N. Saracho & B. Spodek (Ed.) *Contemporary perspectives on science and technology in early childhood education*. In (p. 167-181). Charlotte, N.C: Information Age Publishing Inc.
- Serhatlıoğlu, B. (2006). *Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Schaik, J.E. & Hunnius, S. (2016). Little chameleons. the development of social mimicry during early childhood. *Journal of Experimental Child Psychology*, 147,71-81.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenmeveöğretim: Kuramdanuygulamaya*. Ankara: YargıYayınevi.
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E.& Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25),42-59.
- Temel, M., Akgün- Kostak, M. & Çelikkalp, Ü. (2014). Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddetin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 7(3), 199-205.
- Tekin, N. (2016). *Annelere uygulanan çocuklarının duygusal gelişimini desteklemeye yönelik eğitim programının annelerin duygularını yönetmelerine ve çocuklarının olumsuz duyguları ile baş etmelerine etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tomlinson, M., Jordans, M., MacMillan, H., Betancourt, T., Hunt, X. & Mikton, C. (2017). Research priority setting for integrated early child development and violence prevention (ECD+) in low and middle income countries. An expert opinion exercise. *Child Abuse & Neglect*, 72,131-139.
- Tunçeli, H.İ. & Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3),1-12.
- Turam, E. (1996). *Ekran altı çocukları*. İstanbul:İrfan Yayınları.

- Uyanık, Ö. & Kandır, A. (2010). Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3(2), 118-134.
- Wiedeman, A.M., Black, J.A., Dolle, A.L., Finney, E.J. & Coker, K.L. (2015). Factors influencing the impact of aggressive and violent media on children and adolescents. *Aggression and Violent Behavior*, 25,191-198.
- Wolfe, D.A.,Crooks, C.V., Lee, V., McIntyre- Smith, A. & Jaffe, P.G. (2003). The effects of children's exposure to domestic violence: A meta analysis and critique. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(3),171-187.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caillou ve Pepee örneği. *International Periodical for the Languages. Literature and History of Turkish orTurkic*, 8(10),707-719.
- Yaşar, M. & Paksoy, İ. (2011). Çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunları arasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2),279-298.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk eğitimi el kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Anne-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yetim, N. & Yetim, Ü. (2008). Medya temsillerinde özne ve nesne olarak çocuk. Y. Giritli İnceoğlu & N. Akıner (Ed.). *Medya ve çocuk rehberi* içinde (s. 89-128). Ankara: Eğitim Kitabevi.
- Yıldız, Ö. (2007). Working children: The “question” or the “solution”.*Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 6(2), 57-66.
- Yıldız, C. (2016). 3-6 yaş çocuklarının tercih ettikleri çizgi filmlerdeki şiddet içeriklerinin analizi.*Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2),698-716.
- Yıldız- Bıçakçı, M. & Aral, N. (2017). Dil gelişimi. N. Aral & T. Duman (Ed.). *Eğitim psikolojisi*. içinde (s. 132-150). Ankara: Pegem Akademi.
- Yurtsever- Kılıçgün, M. (2015). An examination on the quality of the cartoons that children aged 3-6 years preferred to watch: The cartoon I like most. *Educational Research and Reviews*, 10(10),1415-1423.

N. ARAL, G. KADAN

ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/ Journal of Institute of Social Sciences

Cilt/Volume: 10, Sayı/Number:1, (Nisan/April 2019): 57-75 (Atf için/To cite).

Zhang, Y.A. (2012). Developing animated cartoons for economic teaching. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 9(2), 1-13.

Zorlu, Y. (2016). Medyadaki şiddet ve etkileri. *Humanities Sciences*, 11(1), 13-32.

Zweig, J.M.,Yahner, J., Dank, M. & Lachman, P. (2016). Do substance use, psychosocial adjustment and sexual experiences vary for dating violence victims based on type of violent relationships? *Journal of School Health*, 86(12),882-887.